

Landskap: *Skåne* Upptecknat av: *Annvitta Lorusson*  
 Härad: *Frosta, Färs* Adress: *Åspringe*  
 Socken: *Fulltofta, Långavöd* Berättat av: *(olika personer angivna  
inne i samlingen?)*  
 Uppteckningsår: *1935* Född år *i*

	sid.
Uppteckningen rör <i>Skörsman</i>	1-5.
<i>Gastabloss.</i>	2, 4.
<i>Yngångare.</i>	6.
<i>Medel mot vilsugång.</i>	7.
<i>Böckelse mot trolldom.</i>	7.
<i>Stöpa kyrkely över den sjuke.</i>	7.
<i>Böcka m. "igsvamp" över den som kommit för något i värdet.</i>	8.
<i>Klocka.</i>	8.
<i>Medel m. Skörsman, - kvick- silver m. m. u. töcklarna, m. fl.</i>	
<i>skyddsmedel.</i>	8-9.
<i>Folkalben.</i>	9.

4386.

	sid.
Besvärjelseform v. botandit av över- naturligt.	10.
Besvärjelseform v. blodotillande.	11-12.
Stanna väsblod.	11.
Stämma "väged" i folk.	12.
Skästerskytt.	13.
Skelkaka.	13.
Få jaktlycka { skjuta på blod { stycka fläddmucabla ö. lösspypan	13-14
Skjuta efter skönnan m. silvrekulor.	14.
Flugörne, ö. dess användning	15.
Tivvelvind.	15.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Som svar på frågelistan vill jag först berätta det som jag hört av gamla, som nu är döda, men som berätta om skövnan å skövnan. Skogsnuvan och skogså är nog det samma. Efter Sjöstedt, död nu för ett år sen, då 84 år, hans egna ord äro dessa. När ja tjende i igered, (Ekeröd) så va där prästres, di hade en präst han va lid tjende, di sa han bladj ed (stö) får han brukte å ränna te skövnan. Han kom om kvällana å kalla präst men, så måtte han ud te na. Så föllde han mä na eng i vangen å lau hos na, daffär va han bladj kånsti. Skövnan vändes i igered, där va stora vanga. (skogar) "Där, i Ekeröd och mot Rörum, i från Fulltofta fanns förr stora skogar, märket kallades di, där sa alltid di gamla att skövnan å skövnan var, även prästlinga." En annan efter Sjöstedt, Maur omna (hans hustru) tjende i veggason (Niggaron) hade hun vad hemna i Långared (Långared) hos sin mor, en sönda, Maur hun skalle gau hem om kvällen (det är ätminstone över 100 år sen denna händelse inträffade)

x f. Rörum om.

Skåne  
Frosta kl  
S. förnum om  
Fullöfö m

Färö kl  
Lingsvöl

4386

M. Amundsson  
Ber. av olika personer  
ang. ämne i Färö.

2

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

2

sa skälte hun gau i genom en väng. naur hun va i vängen,  
va där näd i kom ätte i kalla på omna. Hun ble rädd i  
sprannit, så naur hun kom va hun så får havs ad, så frangde  
kvengan ha som sto gau, så sa hun ed. ätte sa kvengan de  
ha vad skörsnuan, du skälte ente talad om ed får en du  
hade söved (kort) nu betar du delli. (sjuk)

Även efter Sjöstedt, i veggaren va ejn di kalla ola vegge, han  
hällt se asse de skörsnuan, hun kom om kvällana i kalla  
gau ola vegge, så mätte han ud i följa mä va i vängen,  
han va asse lid konst.

Sjöstedt tala titt om han sett gastablis som kom ad. Ljör-  
bestien i dro med Ljörkas.

Di gamle tala titt om skörsnuan i gastablis i sådant  
här va bökkare tjäringen, hun e dö för 40 år sen, men jag minns  
hon tala titt om när hon bedde i rackarehuset, så om ätte höste  
kvällana kom sköregäbben i knabla sa hon, när hon dä titta  
ut sto han där, de länger hun titta de länger ble han, sa hon.

4386

3

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

3

Rackarhuset låg inne i Gammasörpsa vang, di gamle sa,  
alltid där va skitt å vändes. (även naturliga väsen)

Rackaretjeningen hun sa ad rackaren brukte å gau enge  
i vangen å legge hos skövsnuan. Men jag minns inte om hon  
tala om hur hon ble klok på, eller förstod de va skövsnuan.

Rackaren var ju esse en förskräckeli väli gäbbe.

Min mor tala esse om skövsnuan, hon tala om en som gick  
uttes en kväll, å gick å inte vesse var han va, så de sist  
sau han ett fömt, så ble han gla. Så gick han did, å eng  
där sad en kvenga å spramt, så sprangde han om han feck  
launa hus, de feck han. Maur han då ktädde au se, å  
skälle lägga se, sadde han se i ett allebjarr. Så ble han  
klog på de va hos skövsnuan han va.

Så som skälle gau de danselanan, maur han då kom i  
en vang träffa han ett så gramt fruntämmer, å han velle  
ha følge mä na, de feck han. Maur di då gaud lid, la han  
armen om na, men då va hun hæl i ryggen, som ett bagetu.

4  
4386

Da ble han osse klog paa de va skjersman, men di ble  
allt ryselitt sjuga naar di kom i føre va skjersman.

"Det er väl gamla sägner, de äro uppräkningarna eller mors berättelsen."  
Men de äro i varje fall 100 år gamla, för mor hade hört dem i  
sin barndom, ä hon hade varit över 80 år, ä hennes föräldrar hade  
berättat dem.

Men tala till om, (hennes egen ord) engan här ble bebøgt (bebyggd)  
så va der på kajabäcken (en vägsträcka som kallades så där rinner en bäck)  
ä när mod allekjærred langs id auen, där dro allt gaste-  
blis där va mange som kom i føre va ed. Här va ente  
udan Bromälla ä ditte hused. Här va äjn paaug som va här  
han brukte till om kvättana paa när de Bromälla, naar han  
dä skalle hem spaaamt han de skjies mä gasteblis, de va  
i kæng bejnen paa nem. Men han ble aldri sjug ätte ed.

4386

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

5

Men di gamle som nu e döda di tala titt om, här nere i mellan  
Åsplinge och Höinge var skärsoman och annat. Där fanns för en  
stor tät skog, där rinner en bäck, och över den är en lera som di  
kalla pålsbroen. Där inne i skogen var ett hus som en bodde  
i som di kalla svän bodare han var en känd kvacksalvare.  
I den skogen han då alla, åtminstone di äldre gått vilse.  
Nu är den ju överkad, men för var där di som fick gå halva  
nätter innan di kom rätt. Jag har själv gått vilse där också,  
i hade när aldrig kommit rätt. Där var många gamla som  
påstod di sett skärsoman, ä hört henne kalla, sen hängrina.  
En gammal sa, hun sau en kvenga stav i trädda, i hade  
hängt ud säden vid gram trätt, naur hun då kom näm-  
mer feck hun syn frau hun va håbröggad.  
Men enligt di gables utsägo blev de alltid stort väder,  
när di sett nåt sådant, eller di hört nåt som di trodde var  
övernaturligt. Där var många som sa di hört ig vana där  
nere, även hört häst tramp.

4386

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

6

Men di gamle prästod även att det var en som gick i jän där  
nere i den skogen. I vilket fall som helst är det nog säkert att  
ett mord ble begånget där för en 70, eller 75 år sen.

Di gamle tala mycket om, att Pär Dal skälle ha öljt sin sösde  
(offer di gamles tal) Han tjente näre med Boazj de, så va han hem-  
ma en sönda, så skälle Pär Dal följa na ett steeke när i vanger  
i han kom ju i jän män han varken kom i tjinsten, älla kom  
de rättfa. Di prästod ju alla att han öla na. Han hade pengar  
di tog Pär Dal. De blev aldrig utrett den händelsen män i skogen  
blev hon ju för hon kom ju aldrig fram. Så var här ju många  
som trodde de var hon som gick i jän. (hennes anda isa i kring).



4386

6

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

7

Som medel mot sådant var här ju mycket som tillgreps.  
När man gick vilse, å icke kunde komma rätt, så de första som  
gjordes, de var att ta av klädesplaggen å värma, så ta dem  
orängt på, de brukar hjälpa. Hade di sett nånting skulle  
di aldrig tala om det förrän di sovit ammars ble di sjuka.  
Eller skulle di ta svällstecker i kring sig så snart di kom  
hem innan di sa nånting. (tala) De skulle vara av di gamla  
tinnstickorna som där var svavel på. Eller röka med svavel,  
även krut, men de fick där mer försiktighet till. En gammal  
tjåring skulle röka med krut, så tog hon glöer i en skäffa  
sen förstod hon icke bättre än hon hällde krut av flaskan  
på glödesna, följden blev fönstret for ut, håret sveddtes, så  
hon fick rökat ut stall. Blev di sjuka då di varit i före vid  
skärsman var de värre, först rökades ju, sen fick man an-  
litas som va farfaren i att återställa. Så fick di stöla kyr-  
keklj, (kly som var av kyrkklocka) över den sjuke, ta ullsascen i  
kring. (Di ha en ullsasc i en smal handuk, å tog den i kring. Träj gange  
aved träj g. rätt.)

Skriv endast på denna sida!

Yk.  
Frosta pd

Uppst. Anette Jonsson

7

7. Novem 1935.

4386

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

8

I de fall då di bara, som di sa, kom med i före ve i väred, gick de  
å röga mä iges vämp. (svamp som växte på gamla chedrid) den fick vara tors.  
Första de då inte med hemmaråd fick di anlita en lek som kunde  
läsa svart konstboken. Där var ju i ferna tider den berömda stenken.  
Men skulle vara riktigt fråga om svarare fall anlitas grave karna  
Sen då hon dö, övertog gulken särelsen. Di hade då med sig ett plagg  
som den sjuke sov i, om inte den sjuke själa var med. Så sigades  
över plagget och rörelse som var ihopknutna i små paket. Så fick  
di plagget hem, så att den sjuke fick sova i de igen. Om de så  
var att de var skivsnuan eller orasan som di kommit i berä-  
ring med så kunde di skilja dem.

Bland alla medel som skulle freda så inte skivsnuan eller  
mått annat kunde komma, så ha di kvick silver, å dyvelsdrack,  
å vändelrot under dörs kamlana å strödde krut runt i kring  
huset, då var där ingenting hade maket att gå över.  
Till att freda den som var i lag med skivsnuan, bent di all sort  
på den, men den som alltid kom i före sich sådant bar stål på sig.

Fideleest, eller fäste bark, de brukades även som skydd, klaka  
gubba i käringer hade sådant. Så di som anlita dem di fick sådant  
som di bant på dem som var i före vid skärsman.

Men även skärsmaner, en sorts torr bark hade di de på sig skäm  
di di henne. Gamla skomakare påstod di satte sådant till  
sprag i sko, då spraga ju skona så di hördes långa vägar.

Blade di sådant i skorna då di gick, måtte di inte skärsman,  
hon vek undan. Men även folkaben, som di hitte på kyrkogården  
som var i håligt, om di hitte ett sådant de var värdefullt.

De liggdes av den döde på den graven där de låg, taga de  
någa di inte då kunde den döde komma i vilja ha de.

De benet göndes, de blästes i genem när någon kom i före  
vid något.

4386

9

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

10

Jag kan återge en besvärjelse förm som begagnades av gravkarna, och gravegäbber vid deras botande, ar övernaturligt. Jag har själlykats få den ar gulben själu så jag vet att di har använt den, men svarskonstbocken fick jag ej se.

Plagget från den sjuke hölls i händerne, så sprattades tre gånger, sen lästes, "dvi dig du abbe des djävul som har sänt att skada M. N. dig bevisas jag med mitt skapta hands finger ned i glömskans hoo att du aldrig mer kan skada henne mer än en mus kan räa en jordfaster sten. (de var återställnings formeln) sjukdomen skulle åter i sammanhang lästes. fassen gick sin väg fram mätte där en gammal man, var skatt du gå till M. N. sänder bryta hennes, (hans) ben äta hennes (hans) kött, dricka hennes (hans) blod, det förm en ar jag dig i Guds faders Guds sons, Gud den helige Andes namn.

De var formeln att driva det onda tillbaka, där det var kommit i från. så lästes över plagget uppregade gånger, "med mellanrunn" i ädminatore en halv timme. så till sist Fader vår de var desamma som fördörelse.

Skriv endast på denna sida!

- 1 extra

- 1 extra

Om det är av något indresse kan jag även återge den formel som de samma använder vid fett då di stannade blod.

På samma sätt hölls plagget i händerna, så lästes. Aldrig mer skall blodet rinna på n. n. n. näsa, (om de var näsblod, var de ser på annat ställe ut den kroppsdelen) än den man skall rinna som står vid. Fingret i vittnar falskt i det som är rätt, i Guds faders, sonens, och den helige andes namn.

Men kan även tilläggas att, om gulden skulle bota nåt feberinnes som i dumhet sökt honom för, överdriven menstruation, så nöjde han sig inte då med kinnat eller ett plagg, utan han skulle ha fått den blödande kroppsdelen å signa. Jag vet di som var godtrogna så kunde han locka dem till vad som helst.

Här var en, som bodde i skogen Anders Perskan hon var namnkunnet och så, hon brukar vid blödning, "när näsan blödde", ordinaera, di skulle vira en rö dröj (linda en röd tråd) om lillfingret, de skulle stanna. Även att di skulle ta en guldring å lägga under tungan, å hålla till blödningen upphörde.

En annan formel vid fall när di stamma de blod.

Men den kan jag ej riktigt säga vem som begagnat. Den som jag hört den av är död, och han ville ej riktigt säga vem, men att den använts bekräfta han. Den lästes antingen över ett plagg eller som anförs över den blödande kroppsdelen.

Som vattnet stilla stod i jordans flod där johannes döppte så skall detta blod stilla stå i N. N. i Guds faders, Sörens och den Helige Andes namn.

Är fanns en som alltid stamma blod halning hos kreatur, men vad konstet han bruke är möjligt att få reda på, han skulle alltid ha reda på kons namn, färgen på henne och ålder, samt ägarens namn.

Di man berättade formelerna användes även, (för att använda di gamla utt.) stämma mjögd i folk. Om nån hade diarré, så tröddes ju att nån annan sänt de på dem, så söktes en som kunde stämma ble, han kunde även stämma de. Då utlyttes ordet blod mot mig.

Di som var kunnige i, att handera gevär, så sköt di, men för i tiden var de ju inte många som kunde handera en bessa.

Gamla jägare var ju för de mästa inrigda i jäbtkonstens hemlighet. Uppre på Timan, på viss mässe bodde en jägare för 100 år sen han kunde skjuta vad han ville, han var som di gamle sa, en udhuggen jägare. (sakkunnig) Om inte skädd bet på, ladda han med selverkullar. Han skall ha skädd melkahara, för var här melkahara som gick i från ställen, å bar melkaduren i från ena stället till de andra. Han hette Jöns Isakson, han skall ha skädd en sådan, han ladda med selverkullar. Di sa, när en sådan hare föll var han hållom, å benen var bara träpinna.

Han skall även ha skädd den siste vargen där uppe på viss mässe, vilket är mera droligt. Det är nu över 100 år sen.

Här var en här som hedde Eskil, di kalla honom äskel bräjer han ska ha tatt ablaten vid en nattvardsgång i föst på att drädd å skädd på, för att sen kunna vara säker att dräffa rätt. Det är berättat av gamla, di är även döda, men jag har hört

av flera att di gjorde så, det är ej mer än en 30 år tillbaka sen jag hörde samma. Di dredde att di genom att sikta med okladan, sen alltid sikta rätt. Men di som sköd efter skärsman, eller annat som di dredde var övernaturligt di ladda med siberkuler.

Flädermusabte de brukar di stryka över bössepipan för att inte klicka utan dräffa säkert. Hjärtkelti i bössan de skulle även vara säkert. Men om skärsman såa krut så di då flydde hon. Var de inte en som var förfaren i att skjuta då ble de värre för då ble hon ilsk, då kunde hon komma i förgäva allting. Men hade di bössan laddan med något sådant så sköd di rätt annars kunde de ju hänt om när i huset var ute i kom i föse vid hemmet, den då ble dräffad. Jag har även hört, att om den ene den mannen vare i umgänge med skärsman, då beröran gått efter, i då när hon sett skärsman, med stål eller hagel eller krut som först gått igenom bössepipa kastat i ryggen, hon då försvarat bara en skugga har syats.



4386

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

15

Flygränne, de var ränne som självs planterats. En fågel hade flugit i väg med en kvist, på sätt där väset upp ett dräd.

En sådan kvist bruka di å sätta dels i säbänka, eller i verktyg.

Di satte flygränne till kila i medskap för inte nån skulle ha makt att göra ont eller ta duren. Di satte även sådant i lössar eller satte sådant där di visste skörsman kom. Di bruka även ha käppar av flygränne så gick di till skogs hade di en sådan käpp, fick skörsman ett slag av en sådan käpp hade hon ingen makt. Men de var ju inte vem som helst som torde gå till mötes di bruka ju i stället å springa.

Jag har hört en, draligen sägen, om en som mötte en stor hälenaverg (virvelvind) så för att den ej skulle skada honom tog han upp sin fältekniv som var stål, å kastade mitt i virvelvinden.

Med ens försvann den men då hade han kastat kniven i sidan på sin mer. Han var i virvelvinden.